

обвинуваченого з посади (роботи) є обов'язковою для керівника відповідної установи, підприємства або організації. Він зобов'язаний виконати судову ухвалу негайно та повідомити про це суд. Проте, слід вказати, що відповідно до законодавства Грузії, таке рішення суду про відсторонення від посади або про відмову у відстороненні від посади може бути оскаржене [4].

Підсумовуючи, можемо зробити наступні висновки: законодавець в КПК України передбачив і 2012 році захід забезпечення кримінального провадження у вигляді відсторонення від посади, який також регламентований в інших державах світу. Попри те, що в різних державах назва цього заходу, підстави та процесуальний порядок його застосування мають певні відмінності, спільним є законодавчо регламентована можливість під час здійснення кримінального провадження для забезпечення дієвості кримінального провадження тимчасово обмежити право особи на працю за наявності для цього відповідних підстав.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.
2. Ісланкін С. М. Підстави та процесуальний порядок відсторонення від посади в кримінальному процесі URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/67.pdf>.
3. Луцик В. В., Савченко В. А., Самарін В. І. Сучасний кримінальний процес країн Європи: монографія. Харків: Право, 2018. 792 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс Грузії. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90034?publication=146>.

Сергій Миколайович ІСЛАНКІН,

старший викладач

кафедри кримінально-правових дисциплін

Навчально-наукового інституту права

та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

А. В. РУССВА,

здобувач вищої освіти

Навчально-наукового інституту права

та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОТЕРПІЛОЇ ОСОБИ: ПРАВА ТА ЗАХИСТ

У кримінальному процесі виконання обов'язку держави щодо захисту прав забезпечується наданням можливості потерпілому від злочину відстоювати свої права та законні інтереси будь-якими не забороненими законом способами.

Правовий статус потерпілого закріплює Кримінально-процесуальний кодекс відповідно до положень якого «потерпілою особою у кримінальному провадженні є фізична особа, щодо якої було здійснено кримінальне правопорушення яким було завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також, юридична особа якій було завдано матеріальну шкоду» [1].

Мурдак І. визначає особу потерпілого як «особу, яка виступає суб'єктом відносин, що охороняються кримінальним законом, і шкода, що була йому заподіяна, передбачена Кримінальним кодексом і входить до злочинних наслідків діяння, вчиненого винним» [2, с. 176]. На нашу думку, потерпілим від злочину є особа, якій порушенням її прав, а також, безпосередньо заподіяно моральну, фізичну, майнову шкоду, емоційні страждання або щодо якої мало місце істотне пригнічення основних прав і свобод внаслідок діяння, передбаченого кримінальним законом, або створено реальну можливість заподіяння зазначеної шкоди внаслідок замаху (приготування) на злочин.

Звісно ж, правильніше говорити, що потерпілий – це особа, якій не тільки може бути заподіяно шкоди, а й щодо якої можливе створення загрози заподіяння шкоди. Інакше при притягненні особи до відповідальності за замах на злочин, коли починає здійснюватися об'єктивна сторона злочину, буде відсутній потерпілий.

На нашу думку, права потерпілого у кримінальному судочинстві правильніше ділити на дві групи: 1) права, що дозволяють безпосередньо реалізувати свій інтерес; 2) права, щодо яких реалізація вимагає затвердження у разі труднощів чи перешкоджання, зо можуть бути спричинені іншими учасниками кримінального процесу. Захист прав потерпілих КПК визначає як першочергове завдання кримінального судочинства. Як суб'єкт кримінально-процесуальних відносин потерпілий з'являється з моменту винесення слідчим або судом ухвали про визнання особи потерпілою. Однак і таке формулювання не дозволяє чітко та недвозначно встановити момент появи потерпілого у кримінальному процесі, «передбачено, що особа, яка самостійно може реалізувати свої процесуальні права, повинна сама вирішувати питання щодо своєї участі в кримінальному провадженні як потерпілого» [3, с. 21].

Частиною третьою статті 56 КПК закріплено перелік основних прав та способів їх подальшого захисту для потерпілого. Пункт 3 ч. 1 ст. 56 КПК України передбачає, що «потерпілий має право подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду» [1]. Надання такого права потерпілому сприяє забезпеченню активної його участі у процесі доказування, а також реалізації засади кримінального провадження – змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Показання потерпілого у розслідуванні кримінальних справ мають важливе значення. Вони не лише сприяють правильному встановленню обставин справи, а й забезпечують можливість захисту прав учасників судочинства. Потерпілий може зайняти активну позицію та зосередитися на розслідуванні кримінальної справи, а може навпаки – не брати жодної участі у розслідуванні.

Забезпечення безпеки особи, що сприяє здійсненню неупередженого кримінального судочинства, є основною гарантією правосуддя. При цьому ця гарантія має чільне місце, поряд із правом обвинуваченого на захист та іншими основними аспектами, що становлять традиційні інститути кримінального процесу. Потерпілий від злочину належить до учасників кримінального судочинства, який спеціальними знаннями в галузі юриспруденції не має. Доцільно сказати, що забезпечення права згаданого суб'єкта на доступ до здійснення правосуддя потенційно створює механізми, що забезпечують поінформованість про правовий статус та можливості участі у кримінальному судочинстві, а також про перебіг судочинства. Важливу значимість має практика роз'яснення права на державний захист потерпілим. Можна припустити, що цей аспект має бути розроблений процедурно. Наразі потерпілий, подаючи заяву, вказує, що він попереджений про кримінальну відповідальність за надання неправдивих показань. Проте не зайвою, на нашу думку, буде вказівка і на те, що потерпілому роз'яснено його право на державний захист.

При цьому є необхідним, щоб правоохоронці дали потерпілому реальні пояснення про те, як і яким чином він (потерпілий) може скористатися державним захистом.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Мудрак І. Щодо визнання особи потерпілою у кримінальному провадженні. *Юридична рецензія Київського юридичного університету*. № 2, 1970. С. 175-180.
3. Кучинська О., Щиголь О. Окремі проблеми процесуального статусу потерпілого в кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 1.